

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра відтворення лісів та лісових меліорацій

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Декан факультету
землевпорядкування
Олександр ШЕВЧЕНКО

“ ____ ” червня 2026

“СХВАЛЕНО”
на засіданні кафедри відтворення
лісів та лісових меліорацій
прот. № 26 від «10» червня 2026 р.
Завідувач кафедри

Андрій ПІНЧУК

“РОЗГЛЯНУТО”
Гарант ОП
«Геодезія та землеустрій»

Іван КОВАЛЬЧУК

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Агролісомеліорація**

Галузь знань 19 «Архітектура та будівництво»

Спеціальність 193 «Геодезія та землеустрій»

Освітня програма «Геодезія та землеустрій»

Факультет землевпорядкування

Розробники: Професор кафедри відтворення лісів та лісових меліорацій,
д.с.-г.н., проф. Василь ЮХНОВСЬКИЙ
(посада, науковий ступінь, вчене звання)

Доцент кафедри відтворення лісів та лісових меліорацій,
к.с.-г.н., доц. Олександр СОВАКОВ
(посада, науковий ступінь, вчене звання)

Київ – 2026 р.

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра відтворення лісів та лісових меліорацій

ЗАТВЕРДЖЕНО
Факультет землевпорядкування
“ ” 2026 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Агролісомеліорація»

Галузь знань 19 «Архітектура та будівництво»

Спеціальність 193 «Геодезія та землеустрій»

Освітня програма «Геодезія та землеустрій»

Факультет землевпорядкування

Розробники: Професор кафедри відтворення лісів та лісових меліорацій,
д.с.-г.н., проф. Василь ЮХНОВСЬКИЙ
(посада, науковий ступінь, вчене звання)

Доцент кафедри відтворення лісів та лісових меліорацій,
к.с.-г.н., доц. Олександр СОВАКОВ
(посада, науковий ступінь, вчене звання)

Київ – 2026 р.

Опис навчальної дисципліни Агролісомеліорація

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	Бакалавр	
Спеціальність	193 «Геодезія та землеустрій»	
Освітня програма	Геодезія та землеустрій	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Вибіркова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	Залік	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки (курс)	4	
Семестр	8	
Лекційні заняття	15 год.	6 год.
Практичні, семінарські заняття	30 год.	6 год.
Лабораторні заняття		
Самостійна робота	75 год.	108 год.
Індивідуальні завдання		
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	3 год.	

1. Мета, завдання, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Мета вивчення дисципліни – сформувати у студентів компетенції з розв’язання проблем екологічної збалансованості структури земельних угідь, встановлення безпечного співвідношення площ ріллі, природних угідь, лісових і водних ресурсів, науково обґрунтовувати ведення сільського господарства та агролісомеліорації у сучасних лісоаграрних екологічних системах, а також визначати необхідності використання лісомеліоративних насаджень як засобу для ефективного захисту сільськогосподарських угідь від несприятливих природних явищ та покращення навколишнього природного середовища, формування екологічного каркасу агроландшафтів.

Завдання: ознайомити студентів з науково обґрунтованими можливостями використання меліоративного впливу захисних лісових ценозів на стан, стійкість та продуктивність аграрних комплексів і ландшафтів, а також формувати вміння здійснювати агролісомеліоративне впорядкування територій, спрямоване на створення та ефективне функціонування закінчених систем меліоративних насаджень різного цільового призначення.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:**

- основні поняття про ліс, закони росту і розвитку;
- види лісомеліоративних насаджень, їх призначення та характеристику;
- особливості агролісомеліоративного впорядкування захисних лісонасаджень

вміти:

- використовувати нормативно-довідкові матеріали для таксації лісу і різних видів лісомеліоративних насаджень з метою оцінки їх стану та виконання ними захисних функцій;

- розв'язувати питання лісовпорядкування та проектування систем лісомеліоративних насаджень

Перелік освітніх компонент, які передують вивченню навчальної дисципліни

Вивченню «Агролісомеліорації» передує блок *базових природничих* (для розуміння фізичних та біологічних процесів) та *спеціальних агрономічних, лісівничих і інженерних* дисциплін (для розуміння технологій захисту земель).

Основні освітні компоненти, що виступають пререквізитами:

1. Базові освітні компоненти (природничо-наукова підготовка):

Грунтознавство та Геологія: вивчення генезису, механічного складу, фізичних та хімічних властивостей ґрунтів.

Ботаніка та Фізіологія рослин: знання видового складу дерев, чагарників, їхньої кореневої системи та реакцій на стресові умови.

Екологія та охорона природи: розуміння взаємодії рослинності з довкіллям, впливу лісових смуг на мікроклімат.

2. Спеціальні освітні компоненти (фахова підготовка):

Лісівництво (або *Загальне лісівництво*): базові принципи створення лісових насаджень, типи лісу та догляд за ними.

Землеробство та Рослинництво: вивчення принципів сівозміни, технологій обробітку ґрунту та вирощування сільськогосподарських культур, які захищаються насадженнями. [1]

Гідрологія та Меліорація: знання водного балансу територій, регулювання стоку та принципів осушувально-зрошувальних заходів.

Геодезія та Картографія: вміння читати топографічні карти, орієнтуватися на місцевості, вимірювати площі та перепади висот (необхідно для проектування полезахисних смуг та терас).

Сільськогосподарська фітопатологія та Ентомологія: знання шкідників і хвороб, які враховують при створенні захисних лісонасаджень

Набуття компетентностей:

Інтегральна компетентність (ІК):

Здатність вирішувати проблеми агролісомеліорації, формування лісової складової агроландшафтів, оцінки меліоративного ефекту агролісомеліоративних насаджень та їхнього лісовпорядкування.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК01. Здатність вчитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК02. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК05. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК06. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК07. Здатність працювати автономно.

ЗК08. Здатність працювати в команді.

ЗК12. Здатність реалізувати свої права та обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства і необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав та свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК13. Здатність зберігати, примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії, закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу й суспільство, а також в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК02. Здатність застосовувати теорії, принципи, методи фізико-математичних, природничих, соціально-економічних, інженерних наук при виконанні завдань геодезії та землеустрою.

СК04. Здатність обирати та використовувати ефективні методи, технології та обладнання для здійснення професійної діяльності у сфері геодезії та землеустрою.

СК06. Здатність виконувати дистанційні, наземні, польові та камеральні дослідження, інженерні розрахунки з опрацювання результатів досліджень, оформляти результати досліджень, готувати звіти при вирішенні завдань геодезії та землеустрою.

СК07. Здатність збирати, оновлювати, опрацьовувати, критично оцінювати, інтерпретувати, зберігати, оприлюднювати і використовувати геопросторові дані та метадані щодо об'єктів природного і техногенного походження.

СК08. Здатність здійснювати професійну діяльність у сфері геодезії та землеустрою з урахуванням вимог професійної і цивільної безпеки, охорони праці, соціальних, екологічних, етичних, економічних аспектів.

Програмні результати навчання (ПРН):

РН2. Організовувати і керувати професійним розвитком осіб і груп.

РН3. Доносити до фахівців і нефахівців інформацію, ідеї, проблеми, рішення, власний досвід та аргументацію.

РН4. Знати та застосовувати у професійній діяльності нормативно-правові акти, нормативно-технічні документи, довідкові матеріали в сфері геодезії та землеустрою і суміжних галузей.

РН5. Застосовувати концептуальні знання природничих і соціально-економічних наук при виконанні завдань геодезії та землеустрою.

РН6. Знати історію та особливості розвитку геодезії та землеустрою, їх місце в загальній системі знань про природу і суспільство.

РН10. Обирати і застосовувати інструменти, обладнання, устаткування та програмне забезпечення, які необхідні для дистанційних, наземних, польових і камеральних досліджень у сфері геодезії та землеустрою.

2. Програма та структура навчальної дисципліни для:

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							заочна форма						
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
			го	л	п	лаб	інд		с.р.	го	л	п	лаб	інд
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Модуль 1. Загальні відомості про ліс і захисні лісові насадження. Основи лісовпорядкування, проектування системи лісомеліоративних насаджень														
Тема 1. Загальні відомості про ліс і захисні лісові насадження	1-2	9	2	2					12	2				
Тема 2. Вчення про ліс	3-4	16	2	4					14					
Тема 3. Види лісомеліоративних насаджень та їх лісівничо-таксаційна характеристика	5-6	16	2	4			40		12	2				56
Тема 4. Основи лісовпорядкування, проектування системи лісомеліоративних насаджень	7-8	19	2	4					22					
Разом за змістовим модулем 1		60	8	14			40		60	4				56

Модуль 2. Лісомеліоративні насадження – складова частина протиерозійної системи. Системи агролісівництва.												
Тема 5. Полезахисне лісорозведення	9-10	20	2	8			10		2	2		
Тема 6. Лісомеліоративні насадження – складова частина протиерозійної системи	11-14	27	4	8			15	60		4		52
Тема 7. Системи агролісівництва	15	13	1	-			12					
Разом за змістовим модулем 2	60		7	16			35	60	2	6		52
Усього годин	120		15	30			75	120	6	6		108
Курсовий проект (робота)			-	-	-		-		-	-	-	-
Усього годин	120		15	30			75	120	6	6		108

3. Темі лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Загальні відомості про ліс і захисні лісові насадження	2
2.	Вчення про ліс	2
3.	Види лісомеліоративних насаджень та їх лісівничо-таксаційна характеристика	2
4.	Основи лісовпорядкування, проектування системи лісомеліоративних насаджень	2
5.	Полезахисне лісорозведення	2
6.	Лісомеліоративні насадження – складова частина протиерозійної системи	4
7.	Системи агролісівництва	1

4. Темі практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Диференціація дерев у насадженні за характером їх росту та розвитку, формою, розмірами стовбурів і крон	2
2.	Оцінка продуктивності насаджень, природного зрідження та диференціації дерев	2
3.	Морфологічна, екологічна і лісомеліоративна характеристика деревних і кущових порід	2
4.	Визначення об'єму дерева	4
5.	Визначення лісівничо-таксаційних показників насадження	4
6.	Організаційно-господарські заходи впорядкування території (виділення земельних (ерозійних) фондів)	4
7.	Розміщення полів основної і ґрунтозахисної сівозмін та захисних лісових насаджень на плані землекористування	4
8.	Конструкції запроєктованих лісомеліоративних насаджень, добір порід, типи культур, схеми змішування	4

9.	Складання відомості запроектованих насаджень та визначення лісистості території	4
	Всього	30

5. Теми для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Визначення об'єму дерева	20
2.	Визначення елементів системи захисних лісових насаджень окремої території за картографічними матеріалами	20
3.	Конструкції запроектованих лісомеліоративних насаджень, добір порід, типи культур, схеми змішування	20
4.	Агролісомеліорація як прикладна наукова дисципліна. Її значення для геодезії та землеустрою	15
	Всього	75

6. Методи оцінювання очікуваних результатів навчання:

Основними формами контролю знань студентів є контроль на лекції, на семінарських і практичних заняттях, у позанавчальний час, на консультаціях та заліках.

I. Контроль на лекції може проводитись як вибіркове усне опитування студентів або з застосуванням тестів за раніше викладеним матеріалом, особливо за розділами курсу, які необхідні для розуміння теми лекції, що читається, або ж для встановлення ступеня засвоєння матеріалу прочитаної лекції (проводиться за звичай у кінці першої або на початку другої години лекції).

Поточний контроль на лекції покликаний привчити студентів до систематичної проробки пройденого матеріалу і підготовки до майбутньої лекції, встановити ступінь засвоєння теорії, виявити найбільш важкі для сприйняття студентів розділи з наступним роз'ясненням їх. Контроль на лекції не має віднімати багато часу.

За витратами часу на контроль усне опитування поступається контролю, програмованому за карточками.

II. Поточний контроль на практичних проводиться з метою виявлення готовності студентів до занять у таких формах:

1. Письмова (до 45 хв.) контрольна робота.
 2. Колоквіум по окремих розділах теоретичного курсу (темах або модулях).
- III. Залік.

7. Методи навчання (вибрати необхідне або додати):

- проблемний метод;
- практико-орієнтований метод навчання;
- кейс-метод;
- метод проектної освіти;
- перевернутий клас, змішаний метод навчання;
- метод навчання дискусій та дебатів;
- командна робота, метод мозкового штурму
- метод вивчення гейміфікації.

Під час вивчення дисципліни ми використовуємо такі засоби діагностики навчання: проблемний метод; практико-орієнтований метод навчання; кейс-метод; дослідницький метод.

8. Результати оцінювання навчання

Оцінювання знань студента здійснюється за 100-бальною шкалою з переведенням у національні оцінки відповідно до чинного «Положення про іспит та залік в НУБіП України».

8.1. Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Навчальна діяльність	Результати	Оцінювання
Модуль 1. Загальні відомості про ліс і захисні лісові насадження. Основи лісовпорядкування, проектування системи лісомеліоративних насаджень		
Практична робота 1.	Диференціація дерев у насадженні за характером їх росту та розвитку, формою, розмірами стовбурів і крон	10
Практична робота 2.	Оцінка продуктивності насаджень, природного зрідження та диференціації дерев	10
Практична робота 3.	Морфологічна, екологічна і лісомеліоративна характеристика деревних і кущових порід	5
Практична робота 4.	Визначення об'єму дерева	10
Практична робота 5.	Визначення лісівничо-таксаційних показників насадження	10
Самостійна робота 1.	Визначення об'єму дерева	10
Контрольна робота 1	Модульний тест	45
Всього по модулю 1		100
Модуль 2. Лісомеліоративні насадження – складова частина протиерозійної системи. Системи агролісівництва.		
Практична робота 6.	Організаційно-господарські заходи впорядкування території (виділення земельних (ерозійних) фондів)	10
Практична робота 7.	Розміщення полів основної і ґрунтозахисної сівозмін та захисних лісових насаджень на плані землекористування	20
Практична робота 8.	Конструкції запроєктованих лісомеліоративних насаджень, добір порід, типи культур, схеми змішування	15
Практична робота 9.	Складання відомості запроєктованих насаджень та визначення лісистості території	5
Самостійна робота 2.	Визначення елементів системи захисних лісових насаджень окремої території за картографічними матеріалами	5
Самостійна робота 3.	Конструкції запроєктованих лісомеліоративних насаджень, добір порід, типи культур, схеми змішування	5
Самостійна робота 4.	Агролісомеліорація як прикладна наукова дисципліна. Її значення для геодезії та землеустрою	5
Контрольна робота 2	Модульний тест	35
Всього по модулю 2		100
Навчальна робота		70
Залік		30
Всього за семестр		100

8.2. Шкала оцінювання студентів

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна за результати складання екзаменів заліків
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

8.3. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання:	Роботи, виконані правильно і завершенні під час аудиторного заняття, звільняються від усного захисту. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються нижчою оцінкою відповідно до критеріїв оцінки. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин
Політика щодо академічної доброчесності:	Списування під час контрольних робіт та заліків заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів та інших гаджетів). Презентації повинні мати коректні текстові посилання на використану літературу.
Політика щодо відвідування:	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, участь у науково-технічних заходах, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням із деканом факультету)

9. Навчально-методичне забезпечення

1. Електронний навчальний курс навчальної дисципліни «Агролісомеліорація» (<https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=2619>).

2. Yukhnovskyi V., Sovakov O., Lobchenko G. Agroforestry. Working program, methodic advices to the practical classes and self-works for students of Specialty 193 - Geodesy and land inventory. K.: Comprint, 2024. 36 p.

3. Наставови з лісомеліоративного впорядкування захисних лісових насаджень лінійного типу / В.Ю. Юхновський, В.М. Малюга, С.М. Дударець, В.В. Йосипенко, М.І. Войчик, В.М. Хрик та ін. К.: Компринт, 2012. 58 с.

4. Закон України Про меліорацію земель (Документ 1389-XIV, чинний). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1389-14#Text>.

5. Про схвалення Концепції розвитку агролісомеліорації в Україні (Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18 червня 2014 р. № 582-р. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/725-2013-%D1%80#Text>.

6. Правила утримання та збереження полезахисних лісових смуг, розташованих на землях сільськогосподарського призначення (Постанова КМУ України від 22 липня 2020 р. № 650) Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/650-2020-%D0%BF#Text>.

10. Рекомендовані джерела інформації

1. Юхновський В.Ю. Агролісомеліорація: підручник / Юхновський В.Ю., Дударець С.М., Малюга В.М., Соваков О.В. К. РВЦ НУБіП України, 2024. 360 с.

2. Пилипенко О.І., Юхновський В.Ю., Дударець С.М., Малюга В.М., Соваков О.В. Лісові меліорації: підручник. К. РВЦ НУБіП України, 2022. 362 с.

3. Гірс О.А. Лісовпорядкування: Підручник / Гірс О.А., Новак Б.І., Кашпор С.М. К. Арістей, 2016. 384 с.

4. Довідник з агролісомеліорації (За ред П.С. Пастернака). К. Урожай, 1998. 288 с.

5. Пилипенко О.І., Юхновський В.Ю., Дударець С.М., Соваков О.В. Системи захисту ґрунтів від ерозії: підручник. К. Кондор, 2019. 382 с.